

RAAP-NOTITIE 2342

Plangebied Hinkeman/Erdwal te Tolkamer

Gemeente Rijnwaarden

**Archeologisch vooronderzoek: een bureau- en
inventariserend veldonderzoek**

Colofon

Opdrachtgever: Bureau van Droffelaar

Titel: Plangebied Hinkeman/Erdwal te Tolkamer, gemeente Rijnwaarden; archeologisch vooronderzoek: een bureau- en inventariserend veldonderzoek

Status: eindversie

Datum: augustus 2007

Auteur: G. Zielman BA

Projectcode: RIJB5

Bestandsnaam: N02342-RIJB5.doc

Projectleider: G. Zielman BA

Projectmedewerker: D. Worst

ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer/CIS-code: 23678

Autorisatie: drs. F. de Roode

ISSN: 0925-6369

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V.

telefoon: 0294-491 500

Leeuwendalseweg 5b

telefax: 0294-491 519

1382 LV Weesp

E-mail: raap@raap.nl

Postbus 5069

1380 GB Weesp

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2007

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Bureau van Droffelaar heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 25 juli 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen bouw van een woning in Tolkamer in de gemeente Rijnwaarden. Doel van dit onderzoek was allereerst het middels bureauonderzoek verwerven van informatie over bekende en te verwachten archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Het doel van het veldonderzoek was vervolgens die verwachting te toetsen en, voorzover mogelijk, een eerste indruk te geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische vindplaatsen.

Tijdens het veldonderzoek zijn in het plangebied geen archeologische resten aangetroffen. Naar verwachting zal er als gevolg van de geplande werkzaamheden dan ook geen verstoring van archeologische waarden optreden. Derhalve worden geen aanbevelingen voor vervolgonderzoek gedaan.

1 Inleiding

1.1 Kader en doelstelling

In opdracht van Bureau van Droffelaar heeft RAAP Archeologisch Adviesbureau op 25 juli 2007 een bureau- en inventariserend veldonderzoek uitgevoerd in verband met de voorgenomen bouw van een woning in Tolkamer in de gemeente Rijnwaarden. Het onderzoek diende te worden uitgevoerd omdat realisatie van de plannen zou kunnen leiden tot aantasting of vernietiging van mogelijk aanwezige archeologische resten. Doel van het bureauonderzoek was het verwerven van informatie over bekende en verwachte archeologische waarden teneinde een gespecificeerde verwachting op te stellen. Doel van het veldonderzoek was het toetsen van die archeologische verwachting en indien mogelijk, een eerste indruk geven van de kwaliteit (gaafheid en conservering), aard, datering, omvang en diepteligging van eventueel aangetroffen archeologische resten.

1.2 Plangebied

Het plangebied (0,08 ha) ligt binnen de bebouwde kom van Tolkamer (figuur 1). Het gebied staat afgebeeld op kaartblad 40G van de topografische kaart van Nederland (schaal 1:25.000); de centrumcoördinaat is 204.428/429.831. Ten tijde van het onderzoek was het plangebied in gebruik als plantsoen.

1.3 Onderzoeksofzet en richtlijnen

Het onderzoek bestond uit een bureauonderzoek en een veldonderzoek. Het veldonderzoek is beperkt gebleven tot een karterend booronderzoek.

Het bureau- en inventariserend veldonderzoek is uitgevoerd volgens de normen die gelden in de archeologische beroepsgroep c.q. de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1 (KNA).

RAAP Archeologisch Adviesbureau en de door RAAP toegepaste procedures zijn goedgekeurd door het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK), die valt onder de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; <http://www.sikb.nl>). In het kader van het Interimbeleid werkt RAAP onder de opgravingsvergunning van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten.

2 Bureauonderzoek

2.1 Methoden

In het kader van het bureauonderzoek zijn verschillende bronnen geraadpleegd (zie literatuurlijst).

Om inzicht te krijgen in het voorkomen van archeologische vindplaatsen in of nabij het plangebied is het ARCHEologisch Informatie Systeem (ARCHIS) van de Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten (RACM) geraadpleegd.

2.2 Resultaten

Historisch bodemgebruik

In 1908 is het plangebied onbebouwd in gebruik als bouwland (TDK, 2005). Rond 1960 is er binnen de grenzen van het plangebied bebouwing aangegeven (Kuiper, 2007). Het betreft de bebouwing van een steenfabriek die zich ten noorden van het plangebied uitstrekt. De huidige straatnamen aldaar (Hinkeman, Rekkenveld, Droogveld etc.) herinneren nog aan de omvangrijke baksteenindustrie die er in de 19e en 20e eeuw rond Tolkamer is geweest.

Geologie en geomorfologie

Het plangebied bestaat geomorfologisch gezien uit een vlakte ontstaan door afgraving of egalisatie (Stiboka 1980 code: 2M48). Deze afgraving ligt in een zone die gekarteerd is als een rivieroeverwal (Stiboka 1980 code: 3K25). Deze oeverafzettingen maken deel uit van de stroomgordel Herwen die actief was tussen 3500 en 2500 BP (Berendsen & Stouthamer 2001).

Bodem

De bodem in het plangebied bestaat uit kalkhoudende ooivaaggronden met grondwatertrap VII, die bestaan uit lichte zavel (Stiboka 1981: code Rd90A-VII).

Archeologie

In ARCHIS zijn binnen een straal van 500 meter geen archeologische vindplaatsen geregistreerd uit de omgeving van het plangebied. Wel zijn op een afstand van 580 meter ten noordoosten van het plangebied diverse vondsten uit de Middeleeuwen gemeld (ARCHIS-waarnemingsnummer 3604), de exacte vondstlocatie van deze vondsten is echter onduidelijk. Bij een grootschalig booronderzoek 500 meter ten noorden van het plangebied werden geen

aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen (Thanos, 1999).

Archeologische verwachting

Volgens de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW; ROB, 2005) geldt voor het plangebied een hoge kans op het aantreffen van archeologische waarden. Op grond hiervan en op grond van de aanwezigheid van oeverafzettingen en de datering daarvan, gold bij aanvang van het veldonderzoek voor het plangebied een hoge archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Neolithicum t/m de Late Middeleeuwen. Het kan gaan om relatief grote nederzettingsterreinen (ca. 1 tot 3 ha). De eventuele aanwezigheid van dergelijke archeologische resten is -gezien het historisch bodemgebruik- binnen het plangebied sterk afhankelijk van de diepte van de bodemverstoringen.

3 Veldonderzoek

3.1 Methodes

Tijdens het veldonderzoek zijn 4 boringen verricht. De boringen zijn vanwege de beperkte omvang van het plangebied gelijkmatig verdeeld over het plangebied geplaatst (figuur 1). De gehanteerde boordichtheid wordt geschikt geacht voor het opsporen van de meeste in dit gebied te verwachten nederzettingsterreinen uit de periode Neolithicum t/m Late Middeleeuwen. Deze methode is niet geschikt om verkavelingspatronen, graven en andere zeer lokale archeologische resten in kaart te brengen (Tol e.a., 2004).

Er is geboord tot maximaal 3 m –Mv met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm en een gutsboor met een diameter van 3 cm. De boringen zijn lithologisch conform NEN 5104 (Nederlands Normalisatie-instituut, 1989) beschreven en met meetlinten ingemeten (x- en y-waarden). Het opgeboorde materiaal is in het veld gecontroleerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren (zoals houtskool, vuursteen, aardewerk, metaal, bot, verbrande leem en fosfaatvlekken). Er zijn geen monsters genomen.

3.2 Resultaten

Geologie en bodem

Tot circa 2,1 m –Mv komen lichtbruingrijze oeverafzettingen voor. Deze afzettingen bestaan uit uiterst siltig zand tot sterk siltige klei, die naar onderen toe minder zandiger worden. Vanaf circa 2,1 m – Mv gaat het profiel over in beddingafzettingen van lichtgrijs, matig grof zand. Tussen circa 2,2 en 2,35 m – Mv komen er oeverafzettingen voor, die bestaan uit lichtgrijze siltige klei. De beddingafzettingen die vanaf circa 2,35 m – Mv bestaan uit grijs, matig grof zand.

Archeologie

Tijdens het veldonderzoek zijn er geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische resten *in situ*. In alle boringen is in de bovengrond recent baksteenpuin aangetroffen. Ter plaatse van boring 3 en 4 komen tot een diepte van respectievelijk circa 260 en 295 cm – Mv recent baksteenpuin voor, in combinatie met sintels en recent glas. Tezamen met de gevelektheid van de bodem duiden dergelijke indicatoren erop dat het bodemprofiel hier verstoord is. Ter plaatse van boring 1 en 4 is het bodemprofiel vanaf respectievelijk circa 50 cm en 90 cm – Mv intact.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Conclusies

Overeenkomstig de bevindingen van het bureauonderzoek is tijdens het veldonderzoek gebleken dat de bodem bestaat uit oeverafzettingen. De oeverwalafzettingen zijn ten dele tot op grote diepte verstoord, waarschijnlijk als gevolg van bodemverstoringen die zijn te relateren aan de bebouwing van de steenfabriek, waarvan het plangebied in de twintigste eeuw deel uitmaakte. Tijdens het veldonderzoek zijn er geen aanwijzingen gevonden voor de aanwezigheid van archeologische resten *in situ*.

4.2 Aanbevelingen

Op grond van het ontbreken van aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische resten en de diepte van de bodemverstoringen, wordt ten aanzien van het plangebied geen vervolgonderzoek aanbevolen. De voorgenomen bodemingrepen kunnen, voorzover het archeologische waarden betreft, zonder beperkingen worden uitgevoerd.

Met betrekking tot de bevindingen van onderhavig onderzoek dient contact worden opgenomen met de gemeente Rijnwaarden.

Literatuur

Berendsen, H.J.A. & E. Stouthamer, 2001. *Palaeogeographic development of the Rhine-Meuse delta, The Netherlands*. Koninklijke Van Gorcum, Assen.

Kuiper, M., 2007 *Atlas van topografische kaarten Nederland 1955-1965*.
Uitgeverij 12 Provinciën, Landsmeer.

Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*. Nederlands Normalisatie-instituut, Delft.

ROB, 2005. *Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) versie 2.1*.
Ontleend aan <http://www.archis.nl>.

Stiboka/RGD, 1980. *Geomorfologische kaart van Nederland, schaal 1:50.000*.
Kaartblad 40 Arnhem. Stichting voor bodemkartering, Wageningen.

Stiboka, 1981. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000*. Kaartblad 40 Oost
Arnhem. Stichting voor bodemkartering, Wageningen.

TDK, 2005. *Grote Historische topografische Atlas ± 1905, Gelderland*. Kaartblad
535 Lobith. Topografische Dienst Kadaster, Tilburg.

Thanos, 1999. Plangebieden Aerdt en 's-Gravenwaard, gemeente Rijnwaarden;
een Aanvullende Archeologische Inventarisatie (AAI-1). *RAAP-rapport 494*. RAAP Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Tol, A., P. Verhagen, A. Borsboom & M. Verbruggen, 2004. Prospectief boren;
een studie naar de betrouwbaarheid en toepasbaarheid van
booronderzoek in de prospectiearcheologie. *RAAP-rapport 1000*. RAAP
Archeologisch Adviesbureau, Amsterdam.

Gebruikte afkortingen

ARCHIS	ARChEologisch Informatie Systeem
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden
-Mv	beneden maaiveld
RACM	Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten
ROB	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek

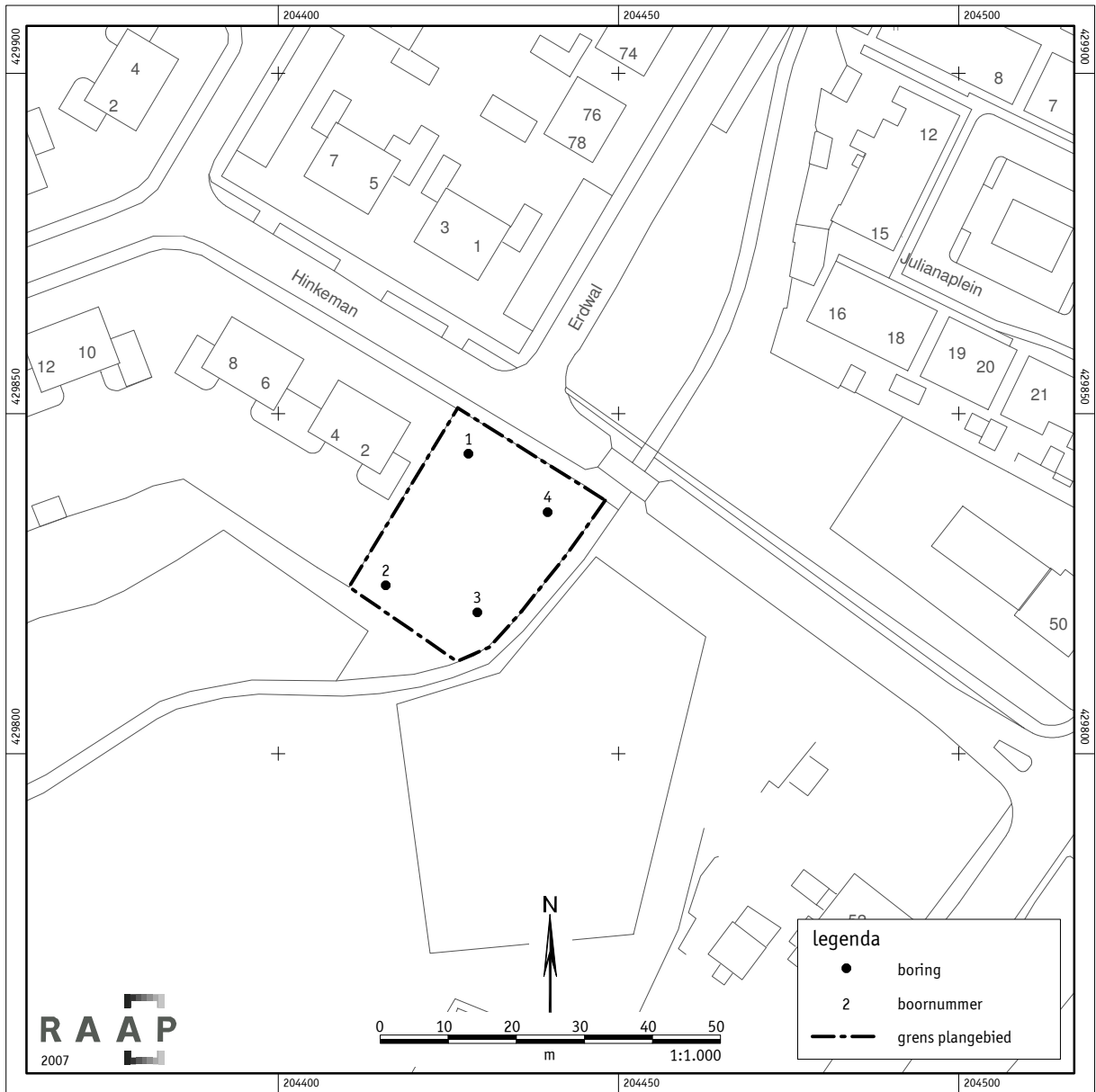
Overzicht van figuren en tabellen

Figuur 1. Boorpuntenkaart.

Tabel 1. Archeologische tijdschaal.

Periode	Datering			
Nieuwe tijd	1500	-	heden	
Late Middeleeuwen	1050	-	1500	na Chr.
Vroege Middeleeuwen	450	-	1050	na Chr.
Romeinse tijd	12 voor	-	450	na Chr.
IJzertijd	800	-	12	voor Chr.
Bronstijd	2000	-	800	voor Chr.
Neolithicum (nieuwe steentijd)	5300	-	2000	voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	8800	-	4900	voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	300.000	-	8800	voor Chr.

Tabel 1.
Archeologische
tijdschaal.

Figuur 1. Boorpuntenkaart.